

показник 13 балів). Наступними симптомами у фазі резистенції є «Емоційно-моральна дезорієнтація» (середній показний 6 балів) – та неадекватне емоційне виборче реагування; (9 балів). Середній показник доволі низький, що свідчить про те, що ці симптоми не є сформованими у досліджуваних.

Отже, аналіз результатів емпіричного дослідження продемонстрував, що найбільш актуальними проблемами менеджерів на момент обстеження є проблеми в спілкуванні поза межами професійної діяльності – вдома, з сім'єю, з друзями. Це може проявлятися у тому, що працівник настільки втомлюється соціальними контактами та спілкуванням на роботі, що при поверненні додому він замикається в собі, або навпаки виражає емоції гніву і злості, які накопичились на роботі. Іншим проявом вигорання у досліджуваних є спроба полегшити або скоротити обов'язки, які потребують емоційних затрат, що негативно відображається на якості роботи працівника. В умовах конкурентності сучасного ринку праці, це може створювати труднощі для менеджерів. Адже, щоб бути конкурентоспроможним, необхідний ресурс, який зазвичай дуже низький у фахівців, у котрих виявлені симптоми вигорання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водопьянова Н. Е., Старченкова Е. С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. Санкт-Петербург : Питер. 2005. 336 с.
2. Ложкин Г. В., Видай А. Психическое «выгорание» лидера. *Персонал* : Науковий журнал. Київ: МАУП, 1999. С.44-50.
3. Мірошніченко О. Профілактика «синдрому» професійного вигорання у працюючих в екстремальних умовах: навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2013. 356 с.

Калашникова Людмила Володимирівна

старший викладач кафедри психології

та соціальної роботи

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка,

Кропивницький, Україна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Вступ. Докорінний перегляд концепції підготовки спеціалістів, професійна діяльність яких здійснюється в системі «людина-людина», виступає актуальною задачею реформування системи освіти в Україні. Перш за все, йдеться про психологів, ефективність діяльності яких залежить від їх

професійної компетентності. У галузевому стандарті та освітньо-кваліфікаційній програмі підготовки психологів наголошується на актуальності створення сприятливих умов для цілеспрямованого становлення системи компетентностей, що лежать в основі готовності фахівця надавати психологічну допомогу клієнтам у вирішенні проблем, пов'язаних із соціальною природою людини.

Виклад основного матеріалу. Особливості процесу професійної підготовки майбутніх психологів вивчають С. Д. Максименко, А. К. Маркова, В. Г. Панок, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко та інші науковці, які наголошують на важливості становлення професійної компетентності майбутніх фахівців під час навчання у вищих навчальних закладах. Т. Г. Здрозець, В. М. Карандашова, Н. В. Чепелева та інші вчені вивчають професійну компетентність психологів.

Узагальнюючи наукові доробки Ю. О. Заславської, І. О. Зимньої, Т. М. Сорочан, А. В. Хуторського та інших, можна констатувати, що компетентність виступає інтегрованою характеристикою якостей особистості, яка має процесуальну спрямованість та мотиваційний аспект, базується на знаннях, уміннях і навичках, які виявляються в діяльності (реальній чи змодельованій). Йдеться про єдність теоретичної та практичної готовності особистості до успішного здійснення професійної діяльності психолога.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що найчастіше, професійна компетентність психолога розглядається науковцями як єдність досвіду (знань, умінь і навичок), здібностей особистості та професійно важливих якостей. Як вказує В. М. Карандашев, для успішного виконання професійних функцій, психолог повинен мати не тільки глибокі та системні знання з навчальних дисциплін психологічного циклу, але й з інших наукових галузей, що лежать в основі його світогляду. Успішність взаємодії психолога з клієнтом залежить і від сформованості його професійних умінь. У першу чергу йдеться про досконале володіння психологічним інструментарієм, прийомами та технологіями професійної діяльності. Сформовані професійні навички дозволяють психологу успішно виконувати свою роботу. Поруч із цим, автор наголошує й на актуальності наступних особистісних якостей – прояв творчості, активний пошук нових ідей та інноваційних технологій, розвиток ініціативності та комунікативності [3].

Поруч із тезою, відповідно до якої професійна компетентність виступає підґрунтям для успішної реалізації фахівцем професійних функцій, науковці наголошують й на тому, що її становлення у майбутніх психологів відбувається під час освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Так, О. Ю. Заславська, І. О. Зимня, А. В. Хуторський розглядають компетентності як результат професійної підготовки студента. Л. О. Колбасова пов'язує становлення професійної компетентності з професіоналізацією особистості.

Йдеться про процес розвитку сутнісних здібностей та можливостей людини, шляхом оволодіння знаннями, вміннями, навичками, необхідними для технологічного здійснення суспільних обов'язків у професії, процес «набуття», «оволодіння» предметним баченням світу на основі знання про нього, а також «єднання» себе з певною предметною сферою навколишнього світу [5].

І. Я. Лернер наголошує на тому, що, для формування професійної компетентності, зміст освіти має включати: пізнання (знання), здійснення відомих способів діяльності (вміння діяти за зразком), творчість (вміння приймати нестандартні рішення під час вирішення проблемних ситуацій), становлення емоційно-цінних ставлень (гуманний характер особистісних орієнтацій) [4].

В основу формування професійної компетентності майбутніх психологів науковці кладуть діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований та діалогічний підходи.

Застосування діялісного підходу під час професійної підготовки майбутніх психологів дозволяє створювати сприятливі умови для розвитку активності кожного студента та перетворення їх в активні суб'єкти освітнього процесу, для яких властивими є тенденції до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації.

Процеси реформування та євроінтеграції системи освіти в Україні вимагають спрямування освітнього процесу на результат, що розглядається з позицій потреб суспільства. Йдеться про втілення компетентнісного підходу, відповідно до якого зміст освіти та система контролю якості освіти повинні бути спрямовані на становлення ключових компетентностей, що лежать в основі конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Аналіз наукової літератури засвідчує достатню розробленість компетентнісного підходу в контексті професійної підготовки психологів. У першу чергу, йдеться про наукові доробки Н. М. Бібік, І. А. Зимньої, Л. М. Карамушки, А. К. Маркової, А. В. Хуторського та інших вчених, які констатують, що поруч із формуванням у студентів єдиної системи теоретичних знань, необхідно залучати їх до майбутньої професійної діяльності. У цьому випадку відбуватимуться суттєві зрушення в мотиваційній системі майбутніх фахівців. В першу чергу йдеться про домінування професійних мотивів.

О. С. Ірба, вбачаючи в компетентнісному підході основну умову соціалізації особистості студента-психолога, наголошує на тому, що компетентність виступає інтегрованим кінцевим результатом професійної соціалізації особистості студента у вигляді еталона-моделі [2].

Однією із суттєвих особливостей професійної освіти майбутніх психологів є її гуманістична спрямованість, що й обумовлює необхідність

втілення у процес підготовки майбутніх психологів особистісно орієнтованого підходу. І. Д. Бех, І. В. Дударенко, В. В. Рибалка, Н. В. Чепелева та інші наголошують на доцільності розглядати цей підхід у якості дієвого методологічного інструменту, спроможного позитивно вплинути на процес становлення професійної компетентності майбутніх психологів.

Відносно новим підходом до становлення професійної компетентності майбутніх психологів є діалогічний підхід, розроблений Г. В. Дьяконовим [1]. Йдеться про створення ситуації взаємодії між рівноправними суб'єктами освітнього процесу, в результаті якої відбувається особистісне зростання її учасників.

Висновки. Узагальнюючи матеріал, викладений у статті, можна констатувати, що професійна компетентність майбутнього психолога являє собою інтегральну характеристику особистості, складовими елементами якої є: цілісна й узагальнена система професійно важливих знань, умінь, навичок, досвід у вирішенні професійно-педагогічних задач в реальних чи уявних ситуаціях та формування професійно значущих особистісних якостей, які в майбутньому сприятимуть успішній реалізації фахівця в професії. Одним із ефективних шляхів становлення професійної компетентності майбутніх психологів є побудова освітнього процесу на основі діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. Необхідно вказати, що всі означені підходи сприяють не тільки свідомому засвоєнню системи наукових знань та професійно важливих умінь, але й формуванню у майбутнього психолога активного й творчого ставлення до професії; професійної ідентифікації та професійної адаптації; процесам самовдосконалення та самовиховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьяконов Г. В. Основы диалогического подхода в психологической науке и практике : монография. Кировоград: РИО КГПУ им. В. Винниченка, 2007. 847 с.
2. Ирба О. С. Компетентностный подход как условие профессиональной социализации личности студентов-психологов : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. Психол. Наук: спец. 19.00.07. Курск, 2009. 24 с.
3. Карандашев В. Н. Психология: введение в профессию. Москва : Смысл, 2000. 288 с.
4. Лернер И. Я. Философия дидактики и дидактика как философия. Москва : Изд-во РОУ, 1995. 48 с.
5. Скірко Р. Л. Формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки : дис.... канд. пед. наук: 13.00.04./ Запоріжжя, 2010. 250 с.